

РЕПУБЛИКА СРПСКА

ВЛАДА

КАБИНЕТ ПРЕДСЈЕДНИКА

Трг Републике Српске 1, Бања Лука, тел: 051/339-103, факс: 051/339-119, e-mail: kabinet@vladars.net

Број: 04.1.2227/22

Датум: 31.10.2022. године

Његова екселенција Антонио Гутереш
Генерални секретар
Уједињене нације
1 United Nations Plaza
New York, New York, USA 10017-3515

Поштовани генерални секретару,

Са циљем да помогне Савјету безбједности у предстојећој сједници о Босни и Херцеговини (БиХ), Република Српска, један од два аутономна ентитета који чине Босну и Херцеговину и као страна потписница међународних уговора који чине Општи оквирни споразум о миру у Босни и Херцеговини, доставља приложени Двадесет и осми извјештај Савјету безбједности Уједињених нација. У Извјештају се наглашава увјерење Републике Српске да БиХ може успјети под условом да домаће стране у БиХ и међународна заједница поштују Дејтонски споразум.

У првом дијелу, Извјештај се бави резултатима избора у БиХ одржаним 2. октобра 2022. године, укључујући побједу владајуће коалиције у Републици Српској, чиме је доказана подршка бирача из Републике Српске снажној одбрани њених права из Дејтонског споразума. У другом дијелу, говори се о значају прихватања Дејтонског споразума, и у БиХ и изван ње. У трећем дијелу, објашњава се да безбједност у БиХ није угрожена упркос неодговорној реторици одређених бошњачких политичара. У четвртм дијелу, Извјештај се бави штетним посљедицама које је Канцеларије високог представника (ОХР) нанијела БиХ, нарочито коришћењем присвојених диктаторских овлашћења, која су евидентно незаконита. Коначно, у петом дијелу, поздравља се одлука Европске комисије којом се препоручује да БиХ добије статус кандидата за чланство у ЕУ и наглашава подршка Републике Српске европским интеграцијама БиХ.

Молимо да овај акт и приложени Извјештај доставите чланицама Савјета безбједности. Уколико Вама или чланицама Савјета безбједности буду потребне додатне информације или уколико будете имали питања у вези са садржајем Извјештаја, биће нам задовољство да Вам их доставимо.

С поштовањем,

ПРЕДСЈЕДНИК ВЛАДЕ

Радован Вишковић

**Двадесет и осми извјештај Републике Српске Савјету безбједности
Уједињених нација**

Октобар 2022.

Двадесет и осми извјештај Републике Српске Савјету безбједности Уједињених нација

Садржај

I.	Резултати избора.....	2
A.	Грађани Републике Српске подржали су политику снажне одбране Дејтонског споразума	2
B.	Остали изборни резултати.....	3
1.	Бошњачки бирачи изабрали су у Предсједништво два политичара који су посвећени растурању Дејтонског споразума	3
2.	Хрватима у БиХ поново је ускраћено легитимно представљање у Предсједништву БиХ.....	3
C.	Наредба Централне изборне комисије да се бројање понови	4
II.	Поштовање Дејтонског споразума је од суштинског значаја за успјех БиХ.....	5
A.	Многи успјешни демократски системи предвиђају регионалну аутономију и национална права.....	6
B.	Република Српска је определијелена за Дејтонски споразум	6
C.	Чланови међународне заједнице морају престати да нападају Дејтонски споразум	7
D.	Бошњачко руководство мора коначно прихватити Дејтонски споразум	8
III.	Упркос турбулентној политици БиХ, њена безбједност није угрожена	9
A.	Лажна узбуна о безбједности у БиХ је неискрен политички трик	9
B.	Република Српска досљедно искључује сваку могућност насиља	10
IV.	Погубне посљедице дјеловања ОХР-а на БиХ очигледније су него икад	10
A.	Присвојена диктаторска овлашћења ОХР-а су флагрантно нелегална	10
B.	Шмит је посегнуо за одлукама којима флагрантно крши Дејтонски споразум	11
C.	Чак и бошњачке странке одбацују Шмитово полагање права на доношење закона	12
D.	Подршка за укидање ОХР-а и даље расте	12
E.	ОХР се мора одрећи диктаторских овлашћења.....	13
V.	Република Српска даје пуну подршку и енергично ради на европским интеграцијама БиХ	14

Двадесет и осми извјештај Републике Српске Савјету безбједности Уједињених нација

Увод и кратак преглед извјештаја

Република Српска, као страна уговора који чине Дејтонски мировни споразум из 1995. године и један од два аутономна ентитета који чине Босну и Херцеговину (БиХ), доставља овај двадесет и осми извјештај Савјету безбједности Уједињених нација.

У првом дијелу, Извјештај се бави резултатима избора у БиХ одржаних 2. октобра 2022. године, укључујући успјех актуелне владајуће коалиције у Републици Српској, који су доказали подршку бирача из Републике Српске њеној енергичној одбрани Дејтонског споразума. У овом дијелу Извјештај говори и о избору два политичара у Предсједништво БиХ који раде на укидању Дејтонског споразума, што је за жаљење, ускраћивању представљања Хрватима у Предсједништву БиХ и налогу Централне изборне комисије за поновно бројање резултата избора за предсједника Републике Српске.

У другом дијелу, објашњава се зашто је поштовање Дејтонског споразума од суштинског значаја за успјех БиХ с обзиром на њену трагичну историју. Такође се констатује да многи успјешни демократски системи предвиђају регионалну аутономију и национална права. Наглашава се посвећеност Републике Српске Дејтонском споразуму и потреба да међународна заједница и бошњачко руководство у БиХ престану да нападају Споразум и прихвате га као кључ будућности БиХ.

У трећем дијелу наглашава се да безбједност у БиХ није угрожена упркос неодговорној реторици појединих бошњачких политичара, те да је узбуњивање јавности због безбједносне ситуације у БиХ циничан политички трик. Такође се истиче да Република Српска досљедно искључује свако прибјегавање насиљу и да нема планове за отцјепљење.

Четврти дио Извјештаја бави се штетним посљедицама које дјеловање Канцеларије високог представника (ОХР) и даље оставља у БиХ. Објашњава се по чему су диктаторска овлашћења која је ОХР приграбио очигледно незаконита и зашто одлуке њемачког дипломате Кристијана Шмита флагрантно крше Дејтонски споразум. У овом дијелу наводи се и зашто жестоко одбијање бошњачких странака да прихвате Шмитову одлуку помаже да се разоткрије нелегитимност ОХР-ових овлашћења. Штавише, констатује се све већа подршка затварању ОХР-а и позиви ОХР-у да се коначно одрекне приграбљених диктаторских овлашћења.

Коначно, у петом дијелу поздравља се недавна одлука Европске комисије којом се препоручује да БиХ добије статус кандидата за чланство у ЕУ и наглашава подршка Републике Српске европским интеграцијама БиХ.

I. Резултати избора

1. Дана 2. октобра 2022. године, бирачи у Републици Српској и цијелој БиХ наставили су непрекинут и успјешан низ слободних и фер избора током више од 26 година од Дејтонског споразума. Према саопштењу за јавност Организације за европску безбједност и сарадњу (ОЕБС), „општи избори у Босни и Херцеговини били су конкурентни и генерално добро организовани уз поштовање основних слобода током кампање”.¹

2. Заједничка посматрачка мисија ОЕБС-а, Парламентарне скупштине Савјета Европе, Парламентарне скупштине НАТО-а и Европског парламента утврдила је сљедеће: „Кампања је била у такмичарском духу, укључујући и на друштвеним мрежама, и поштоване су основне слободе удруживања, окупљања и изражавања”.² Кампања је, сматра заједничка мисија, била у такмичарском духу посебно „на предсједничким изборима на државном нивоу и у Републици Српској”. Заједничка мисија такође сматра да је „амбијент кампање био генерално миран“ и да је „број пријављених случајева говора мржње остао низак”.³ Према извјештају заједничке мисије, „посматрачи су позитивно оцијенили процес гласања на 95% од 1.785 посматраних мјеста, а процедуре, укључујући идентификацију бирача, углавном су испоштоване”.⁴

А. Грађани Републике Српске подржали су политику снажне одбране Дејтонског споразума

3. Бирачи из Републике Српске поново су изабрали актуелну владајућу коалицију на челу са Савезом независних социјалдемократа (СНСД), која ће предводити Народну скупштину Републике Српске и формирати нову Владу Републике Српске. Милорад Додик, кандидат владајуће коалиције, изабран је на мјесто предсједника Републике Српске и то уз значајну разлику у броју гласова. Штавише, владајућа коалиција Републике Српске успјешна је и на нивоу БиХ, освојивши већину ентитетских мјеста у Парламентарној скупштини БиХ, док је актуелна предсједница Републике Српске Жељка Цвијановић изабрана на мјесто српског члана Предсједништва БиХ.

4. Велика побједа владајуће коалиције на изборима 2022. дала јој је снажан мандат да настави политику снажног залагања за Дејтонски споразум и политичку структуру БиХ успостављену Уставом БиХ. Током протекле четири године, Влада Републике Српске је као приоритет дефинисала одбрану права ентитета и конститутивних народа БиХ загарантованих Уставом БиХ (Анекс 4. Дејтонског споразума).

5. Успјех владајуће коалиције Републике Српске у одбрани Дејтонског споразума изазвала је незадовољство у неким амбасадама у Сарајеву. Одређени чланови међународне заједнице покушали су да забију клин између грађана Републике Српске и њеног

¹ *Elections in Bosnia and Herzegovina were competitive but concerns remained over failed reforms and divisive rhetoric, international observers say*, OSCE, 3. октобар 2022.

² *Statement of Preliminary Findings and Conclusions, International Election Observation Mission, BiH General Elections*, 2. октобар 2022. (доступно на: <https://www.osce.org/files/f/documents/9/8/527523.pdf>).

³ *Id.*

⁴ *Id.*

руководства, и чак су подржали преурађене и неоправдане позиве на понављање бројања, и то прије него што је Централна изборна комисија (ЦИК) уопште објавила прелиминарне резултате, а на основу тврдњи о великом броју неправилности, за које је накнадно утврђено да су потпуно неосноване. Напори опозиције и њихових страних савезника пропали су јер, као што показују изборни резултати, политика и приоритети руководства Републике Српске одражавају одређене велике већине бирача у Републици Српској. Грађани Републике Српске, као и њено руководство, сматрају да је очување уставне структуре БиХ кључан приоритет. О одређености Републике Српске да поштује Дејтонски споразум, укључујући Устав БиХ, подробније говоримо у дијелу II овог извјештаја.

В. Остали изборни резултати

1. Бошњачки бирачи изабрали су у Предсједништво два политичара који су посвећени растурању Дејтонског споразума

6. Бошњачки бирачи изабрали су у Предсједништво БиХ Жељка Комшића и Дениса Бећировића, двојицу политичара који одлучно одбацују дејтонски компромис. Комшић је јасно ставио до знања да Устав БиХ (Анекс 4. Дејтонског споразума) жели да замијени такозваним „грађанским“ уставом који би Бошњацима дао слободу да владају над осталим конститутивним народима БиХ. На примјер, у објави на Фејсбуку у мају 2022. године, Комшић се жали да БиХ „још увијек није онаква за какву смо се борили“ у рату 1992-95.⁵ „Нисмо се борили за кантоне, ентитете, ентитетско гласање, овакве домове народа“, каже Комшић.⁶ Обећава: „Босна и Херцеговина ће бити грађанска држава, кад-тад. Зато се вриједи борити и не бити кукавица . . .”.⁷

7. Бећировићева политичка странка СДП је на сличан начин и јасно ставила до знања да је њен коначни циљ укидање Републике Српске и ФБиХ. Према званичној платформи СДП-а: „Најбоље би било укинути власт у свих 13 држава у земљи”, што укључује владе оба ентитета, десет кантона у ФБиХ и Дистрикту Брчко.⁸ Такође, обећава и да ће странка „укинути законодавну, извршну и судску власт у кантонима”.⁹

8. Иако кандидат странке СДА за Предсједништво БиХ Бакир Изетбеговић није изабран, СДА је освојила највећи број мандата у Парламенту ФБиХ, као и највећи број федералних мандата у Представничком дому БиХ. Како је објашњено у дијелу II у наставку, СДА је у званичној платформи позвала на укидање дејтонске структуре БиХ.

2. Хрватима у БиХ поново је ускраћено легитимно представљање у Предсједништву БиХ

⁵ *Комшић: За грађанску БиХ се вриједи борити, и не бити кукавица пред странцима*, Н1, 22. мај 2022.

⁶ *Id.*

⁷ *Id.*

⁸ *Држава се не прави сама, за државу треба план*, СДП (документ преузет са интернет странице СДП-а, 26. октобар 2022)

⁹ *Id.*

9. Један од кључних механизма заштите конститутивних народа из Устава БиХ јесте увођење трочланог предсједништва са циљем да се обезбиједи представљање сва три конститутивна народа у БиХ: Бошњака, Срба и Хрвата. Ова одредба замишљена је као заштита сваког конститутивног народа понаособ од повреде његових интереса од стране других народа. Међутим, на изборима 2022. године, баш као и 2006, 2010. и 2018. године, бошњачке политичке странке безобзирно су погазиле овај принцип тако што су подстицале бошњачке бираче да гласају за хрватског члана Предсједништва, чиме су Хрвате лишиле могућности да изаберу свог члана Предсједништва БиХ.

10. С обзиром на чињеницу да су Бошњаци далеко бројнији од Хрвата у ФБиХ, бошњачки бирачи могли су да изаберу не само бошњачког члана Предсједништва, него и Жељка Комшића, номинално хрватског политичара без икакве подршке међу Хрватима (који је чак проглашен *personam non grata* у неким кантонима и градовима са хрватском већином). Ова изборна манипулација и овај пут Бошњацима практично даје два мјеста у Предсједништву, а Хрватима ниједно.

11. Сваки конститутивни народ треба да бира свог представника у Предсједништву; изборни инжињеринг којим је Комшић изабран, а Хрвати обесправљени циничан је и нечувен. Дејтонску формулу треба поштовати како би Хрвати, као и други конститутивни народи, имали могућност да изаберу члана Предсједништва који ће их представљати.

С. Наредба Централне изборне комисије да се бројање понови

12. Упркос позитивној оцјени ОЕБС-а да су избори у БиХ били поштени — и прије него што је прво пребројавање гласова уопште завршено — Централна изборна комисија БиХ (ЦИК), која је под контролом СДА и опозиције у Републици Српској, наредила је поновно пребројавање гласова за предсједника Републике Српске.

13. Нажалост, поједине стране амбасаде у Сарајеву директно су се уплеле у изборни процес изразивши подршку, готово одмах, поновном пребројавању гласова, а да се нису ни потрудиле да сагледају било какве стварне доказе о неправилностима током гласања. Постоји много разлога за сумњу да је налог за поновно бројање резултат непримјерених утицаја политике, а међународна заједница требало би да буде веома опрезна како не би била уплетена у политичку злоупотребу изборног процеса, што би представљало директну повреду члана 41. Бечке конвенције о дипломатским односима.

14. Подсјетимо, СДА је незаконито преузела контролу над ЦИК-ом и од тада га злоупотребљава у политичке сврхе. У марту 2020. године, Представнички дом БиХ, на челу са СДА и Комшићевом ДФ, смијенио је два од седам чланова ЦИК-а и на њихово мјесто довео своје кандидате, а истовремено поново именована два члана из редова СДА. Умјесто законом прописаних стручњака за изборно право, за два именована српска члана именоване су политичке фигуре из опозиционих странака из Републике Српске. Овим потезом прекршена су пословничка правила за избор чланова ЦИК-а, зато што законом утврђен поступак јавног конкурса за избор чланова никада није спроведен.

15. Незаконито формирање ЦИК-а 2020. године, као и његови исполитизовани поступци од тада до данас, наводе бираче да се запитају да ли ЦИК спроводи изборе коректно и да ли

је налог за понављање бројања посебно политички мотивисан. Нерегуларно је и без преседана да ЦИК нареди поновно бројање и то чак прије објављивања прелиминарних резултата. Такође треба напоменути да, иако Устав БиХ даје право БиХ да донесе изборни закон за Представнички дом БиХ и Предсједништво БиХ, такво право јој ни на који начин не даје када је ријеч о изборима за ентитетске функције. ЦИК заправо нема законска овлашћења за провођење избора на нивоу ентитета.

16. У сваком случају, ЦИК је 27. октобра, након завршетка тзв. контролног поновног бројања, потврдио побједу Милорада Додика.

II. Поштовање Дејтонског споразума је од суштинског значаја за успјех БиХ

17. Дејтонски споразум је камен темељац регионалног мира више од четврт вијека. Споразум не само да је донио трајан мир, него је и дао формулу за стабилност и демократско управљање у земљи са три дубоко подијелене етничке групе са снажним, али различитим идентитетима. Године тешких дипломатских напора, поткријепљених детаљним анализама расположивих опција за успостављање мира у БиХ, произвеле су споразум којим у потпуности није био задовољан нико, али су га сви прихватили. Напади на Споразум унутар и изван БиХ су непромишљени, кратковиди и опасни.

18. Да би се разумјела потреба за посебним уставним системом који је успостављен Дејтонским споразумом, прво треба познавати компликовану и трагичну историју БиХ, која је, током своје цјелокупне историје, најчешће била административна јединица неке стране колонијалне силе. Становништво БиХ чине преваходно три народа — Бошњаци који су претежно муслимани, Хрвати који су претежно римокатолици и претежно православни Срби. Сваки од ова три народа има снажан историјски, културни и вјерски идентитет и дубоке ране из историје сукоба на овом подручју, гдје су различите регионалне колонијалне силе бориле за превласт над Балканом. Постоји велика доза разумљивог неповјерења између грађана БиХ, које је укоријењено у сјећањима на убијене пријатеље и рођаке, уништене куће и расељене породице у ратним сукобима.

19. Иако је грађански рат у БиХ из 1990-их био разоран за све народе у БиХ, данак плаћен у том рату мањи је него у раздобљима крвопролића у прошлости. На примјер, током Другог свјетског рата, пронацистички хрватски усташки режим, који је управљао подручјем БиХ у том раздобљу, поклао је — уз сарадњу неких локалних муслимана — око 800.000 Срба, заједно са десетинама хиљада Јевреја и Рома. Сјећања Срба у БиХ на страдање од руке других народа још су свјежа, а њихов страх од губитка права и потпадања под политичку доминацију другог народа није ирационалан и не може се једноставно избрисати неким политичким одлукама чланова међународне заједнице.

20. Дејтонски споразум одговорио је на међунационално неповјерење у БиХ успостављањем децентрализованог уставног система који већину владиних функција препушта двјема аутономним политичким јединицама, који се у Споразуму називају „ентитети”. Устав БиХ, као Анекс 4. Дејтонског споразума, институцијама на нивоу БиХ даје свега неколико надлежности, као што су спољна и спољнотрговинска политика, док: „Све владине функције и овлашћења, која нису овим Уставом изричито дата институцијама Босне и Херцеговине, припадају ентитетима“. Значајна аутономија загарантована је ентитетима Дејтонским споразумом дјелимично и ради боље функционалности БиХ, која

се обезбјеђује максималним смањењем броја спорних питања која захтијевају одлуке на нивоу БиХ. Као што је Ричард Холбрук, главни преговарач испред САД-а у Дејтону, рекао 2007. године, „Босна је федеративна држава. Мора и бити структурисана као федеративна држава. Не можете имати унитарну владу зато што би се земља вратила сукобима”.¹⁰

21. Устав БиХ такође укључује механизме заштите сваког од некада зараћених конститутивних народа у БиХ. На примјер, Устав предвиђа трочлано предсједништво састављено од по једног Бошњака, Хрвата и Србина. Према Уставу: „Предсједништво ће настојати да усвоји све одлуке . . . консензусом“, а члан Предсједништва који није сагласан може спријечити да одлука Предсједништва ступи на снагу у одређеним околностима. Ови механизми заштите сваком конститутивном народу дају увјеравање да неће пасти под доминацију једног или више других народа.

22. Током година, кроз уредбе о људским правима и притисак чланова међународне заједнице, БиХ је све више централизована под бошњачком контролом уз флагрантно кршење Устава. Било је повремених међународних напора да се поново отворе преговори о дејтонском компромису и измијени Устав БиХ тако да се да легитимитет већ извршеној неуставној централизацији. Приједлози амандмана, као што су „априлски пакет“ из 2006. и разговори у војној бази Бутмир из 2008. године, пропали су јер њихова визија централизоване БиХ није у потпуности одговарала историјској и политичкој стварности БиХ. Устав БиХ је тако задржао свој децентрализован карактер. Ипак, пошто је усвајање легитимних амандмана на Устав пропало, СДА и њене присталице у ОХР-у редовно пренебрегавају Устав у служби централизације, о чему се говори у дијелу IV у наставку.

А. Многи успјешни демократски системи предвиђају регионалну аутономију и национална права

23. Критичари специјалних дејтонских механизма заштите регија и националних заједница нису свјесни чињенице да је таква заштита уобичајена у успјешним демократским државама широм Европе и свијета. Као што је детаљније наведено у Прилогу 2. уз Двадесет и седми извјештај Републике Српске Савјету безбједности УН, многе земље које имају неколико снажних националних или вјерских идентитета осигурале су мир и стабилност уграђујући регионалну аутономију и национална права у устав. Успјех ових држава, међу којима су и дугогодишње чланице ЕУ, показује да не постоји контрадикција између успјешне владавине, са једне, и регионалне аутономије и националних права, са друге стране. Уз то, успјех држава чланица ЕУ које имају регионалну аутономију и национална права у свом систему такође показује да не постоји разлог који би онемогућио спровођење директива ЕУ у БиХ уз очување дејтонске формуле.

В. Република Српска је определијелена за Дејтонски споразум

24. Република Српска је у потпуности посвећена Дејтонском споразуму, као и суверенитету, територијалном интегритету и уставном поретку БиХ. Република Српска своју определијеленост досљедно наглашава већ дуго низ година у својим редовним

¹⁰ *Holbrooke: Kosovo Independence Declaration Could Spark Crisis*, Council on Foreign Relations, 5. децембар 2007. (доступно на cfr.org/kosovo/holbrooke-kosovo-independence-declaration-could-spark-crisis/p14968).

извјештајима Савјету безбједности УН. Њена опередијеленост укључује и одлучност да се Устав БиХ, укључујући одредбе које гарантују аутономију ентитета и права конститутивних народа, вјерно поштују.

25. Република Српска инсистира на томе да уставну структуру успостављену Дејтонским споразумом и владавину права засновану на тој уставној структури поштују стране и у БиХ и ван ње. Република Српска наставиће да ради на заштити својих права из Устава БиХ политичким и правним средствима, уз став да БиХ може успјети и напредовати само ако се буду штитила права ентитета и конститутивних народа.

26. Република Српска сматра да је дијалог, у доброј вјери и у оквиру Дејтона, кључ дугорочног успјеха БиХ. Чврсто је увјерена да БиХ може успјети под условом да домаће стране у БиХ и међународна заједница поштују Дејтонски споразум.

С. Чланови међународне заједнице морају престати да нападају Дејтонски споразум

27. Да би БиХ имала икакву шансу да успије и оствари просперитет, важно је да чланови међународне заједнице подрже Дејтонски споразум, укључујући Устав БиХ, који је основни елемент који овај споразум чини успјешним. Нажалост, неки чланови међународне заједнице са ароганцијом гледају на Дејтонски споразум. Њихови необавијештени и непромишљени ставови представљају тријумф наивне наде над искуством и угрожавају стабилност и будућност земље.

28. На примјер, забрињава то што резолуција њемачког Бундестага о БиХ, коју је усвојио 7. јула 2022. године, указује да се Њемачка, један од гараната Дејтона, окреће против Споразума. Резолуција позива на укидање Устава БиХ, очигледно у корист неког новог, постдејтонског устава који би избрисао конститутивне народе БиХ. Међутим, заштита конститутивних народа Уставом БиХ била је један од кључева трајног мира у БиХ. Чисто „грађанска” БиХ била би она у којој би сви у БиХ дошли под доминацију најбројнијег народа, Бошњака, на челу са исламистичком СДА. Таква БиХ је незамислива и потпуно неприхватљива за Србе и Хрвате. Једина будућност БиХ је да буде земља са ентитетима који уживају висок степен аутономије и механизмима заштите три конститутивна народа, како је загарантовано Дејтонским споразумом

29. Како су написали амерички научници David de Brujin и Марта Врбетић, резолуција Бундестага је „опасно неуравнотежена и изричито одбацује кључне карактеристике Дејтонског споразума“.¹¹ Резолуција представља и непримјерено уплитање у унутрашње ствари БиХ. De Brujin и Врбетић кажу:

Резолуција Бундестага у разним формулацијама ламентира о уплитању страних држава у послове БиХ, али изричитим одбацивањем Дејтонског споразума и сама представља страном уплитање. Ову резолуцију, и као погрешно усмјерену и као

¹¹ David de Brujin and Marta Vrbetić, *The German Bundestag Bungles the Dayton Accords*, *The National Interest*, 23. јули 2022.

пријетњу стабилности БиХ, а посебно ФБиХ, треба оставити да сакупља прашину, а разборит корак њемачке владе био би да понови своју подршку Дејтонском споразуму и миру који је донио региону.

30. Република Српска позива њемачку владу да се одмах и недвосмислено ограда од резолуције Бундестага и још једном потврди подршку Њемачке Дејтонском споразуму и Уставу БиХ. Нажалост и на изненађење, њемачка влада за сада ћути, што изазива легитимну забринутост у погледу привржености Њемачке Дејтонском споразуму, њеног мијешања у послове БиХ и будућих намјера према БиХ. У свјетлу ових забрињавајућих сигнала из Берлина, други чланови међународне заједнице требали би да апсолутно јасно ставе до знања да се не слажу са позивом Бундестага на укидање Устава БиХ и позову Њемачку да се поново обавезе на подршку Дејтонском споразуму.

D. Бошњачко руководство мора коначно прихватити Дејтонски споразум

31. Како је објашњено у Прилогу овог извјештаја, да би БиХ остала одржива као држава, бошњачки политички врх мора коначно престати да одбацује Дејтонски компромис и активно ради на његовом подривању. Усвојеном платформом СДА тражи се потпуно укидање дејтонског уређења - укључујући ентитете и механизме заштите конститутивних народа - у корист унитарне државе у којој би потпуно доминирао само један конститутивни народ: Бошњаци.

32. СДА такође одбија изборну реформу коју захтијева одлука Уставног суда БиХ у предмету *Љубић* јер се њом угрожава хегемонија бошњачког политичког врха. Непопустљивост СДА у погледу спровођења одлуке у предмету *Љубић* изазвала је дуготрајну политичку кризу у ФБиХ и навела хрватске странке да позову на територијалну реорганизацију БиХ како би се заштитила равноправност Хрвата као конститутивног народа.

33. Лидери бошњачких политичких странака и даље се супротстављају јасној одредби Устава БиХ да је спољна политика у надлежности Предсједништва БиХ. Поред тога, бошњачке политичке странке малициозно блокирају кључне пројекте економског развоја у Републици Српској. На примјер, политичари попут Бисере Турковић покушавају да зауставе изградњу хидроелектране Бук Бијела, која би производила 93 МВ безкарбонске и јефтине електричне енергије, и новог аеродрома у Требињу, који би подстакao економски развој југа БиХ.

34. Ускраћивање могућности једном народу да несметано слиједи свој економски развој и користи своја природна богатства и ресурсе представља кршење члана 1. Међународног пакта о грађанским и политичким правима и члана 1. Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима, чија су права уграђена у Устав БиХ.¹²

35. Дејтонски Општи оквирни споразум у првом члану гласи: „Стране ће остваривати

¹² Устав БиХ, члан II (4)

своје односе у складу са начелима изложеним у Повељи Уједињених нација, као и у Хелсиншком завршном акту и другим документима Организације за безбједност и сарадњу у Европи”. Повеља УН,¹³ Хелсиншка декларација¹⁴ и Повеља ОЕБС-а из Париза за нову Европу такође признају право на самоопредјелјење народа.

36. Дејтонски споразум штити право на самоопредјелјење Бошњака, Срба и Хрвата тиме што ентитетима БиХ даје широку аутономију и успоставља механизме заштите три конститутивна народа у БиХ. Блокирањем виталних економских пројеката негира се право на самоопредјелјење народа загарантовано Дејтоном. Што више Бошњаци у Сарајеву Србима и Хрватима буду ускраћивали ово право, то ће се српско и хрватско грађанство све више питати да ли до самоопредјелјења може доћи и на неки други начин.

III. Упркос турбулентној политици БиХ, њена безбједност није угрожена

A. Лажна узбуна о безбједности у БиХ је неискрен политички трик

37. У току је усаглашена кампања за повећање стране интервенције у БиХ, уз алармантна упозорења да је БиХ на ивици рата. Неки чланови међународног коментаријата намјерно преувеличавају ризике по стабилност БиХ у нади да ће то довести до краја дејтонског устава БиХ. Сањају о „Дејтону II“ који ће БиХ договорену у Дејтону замијенити централизованом „грађанском“ државом без заштите српске и хрватске заједнице. Ти снови су крајње нереални - а такви су, срећом, и изгледи да БиХ поново огрезне у рат.

38. Нажалост, истакнути бошњачки политичари допринијели су овој паници ратнохушкачком реториком. Бакир Изетбеговић је у августу говорио о понављању рата у БиХ. Говорећи о потенцијалном рату, рекао је: „Прebroјали смо се. И колико ловаца имамо и колико младих људи и колико имамо инструктора на дроновима и тако даље. Нећу даље, али само да знате”.¹⁵ Ова изјава наставак је дугогодишњег обрасца Изетбеговићевих пријетећих изјава. На примјер, у октобру 2021. године, изјавио је сљедеће: „Морамо бити спремни за рат”, додавши: „Ако људи хоће да живе, морају бити спремни да умиру, ако желе мир, морају бити спремни на рат”.¹⁶ У априлу 2021. године, Изетбеговић је изјавио да не може рећи да неће бити рата и додао: „Радије бих данас умро него допустио да геноцидаши завладају дијелом Босне и Херцеговине”.¹⁷

39. Члан предсједништва БиХ Шефик Џаферовић (такође члан СДА) упозорио је да „постоје бх. патриоти који су БиХ бранили и онда када је била у много тежој позицији”.¹⁸ Други позиви на рат против Републике Српске су још експлицитнији. Адмир Атовић, конзул БиХ у Франкфурту, Бошњак, написао је на Твитеру у октобру 2021. године: „Сто

¹³ Преамбула и члан 55.

¹⁴ Хелсиншка декларација, члан VIII.

¹⁵ Бројне реакције након Изетбеговићеве изјаве о „prebroјавању”, *Sarajevo Times*, 27. јули 2022.

¹⁶ Изетбеговић: Ако хоћете мир, морате бити спремни на рат, СРНА, 25. октобар 2021.

¹⁷ Бакир Изетбеговић: Ако буде рата, спреман сам стати испред људи, Н1, 20. април 2021.

¹⁸ Џаферовић: БиХ ће бити брањена, ко је Додик да угрожава сектор одбране, Н1, 18. октобар 2021.

хиљада Босанаца с искуством у рату тренутно живи у Босни! Муниција у Коњицу и Горажду! Хаубице у Травнику! РПГ-ови у Хаџићима! Итд. Уздај се у се и у своје кљусе! Знају они да ово није шала и да босанска снага није маца! Еф. Велић . . . Алаху екбер”.¹⁹

40. Упркос пријетећој реторици бошњачких политичара, свако ко познаје ситуацију у БиХ зна да нема опасности по мир који влада већ више од 26 година од Дејтонског споразума.

41. Без обзира на застрашујуће ратно хушкање неких Бошњака, нема основа за реторику да ће се сукоб у Украјини некако пренијети и на БиХ. Тврдњом да борбе у Украјини представљају опасност по БиХ, бошњачке странке и њихови међународни помагачи распирују пометњу и страх зарад политичких поена. Као што званичници ЕУФОР-а досљедно истичу од почетка сукоба у Украјини, не постоји пријетња по мир у БиХ. На примјер, у фебруару 2022. године, портпарол ЕУФОР-а је рекао: „Тренутно не постоји пријетња по сигурно и безбједно окружење“ у БиХ,²⁰ а ЕУФОР није изразио никакву забринутост од тада до данас. У саопштењу ЕУФОР-а из јула 2022. године наводи се да су земље које учествују у ЕУФОР-у „посвећене пружању подршке властима БиХ да допринесу *текућој стабилности* ове земље“.²¹ Република Српска уважава улогу мисије ЕУФОР-а Алтеа у БиХ у оквиру мандата који јој је повјерио Савјет безбједности УН.

В. Република Српска досљедно искључује сваку могућност насиља

42. Чак и уз пријетећу реторику бошњачког врха у Сарајеву, Република Српска и њено руководство досљедно и категорички одбацују свако прибјегавање насиљу и инсистирају на рјешавању политичких несугласица у БиХ искључиво мирним дијалогом. Република Српска истиче да је чврсто определијелена за мир и убијеђена да је БиХ у стању да превазиђе тренутне изазове кроз интензивнији политички дијалог између домаћих страна, усмјерен на проналажење рјешења у интересу свих конститутивних народа и грађана БиХ. Уз то, Република Српска посвећена је очувању Устава БиХ који гарантује аутономију ентитета и права конститутивних народа. Како је наведено у ранијим извјештајима Савјету безбједности, Република Српска нема планове за било какав облик сецесије.

IV. Погубне посљедице дјеловања ОХР-а на БиХ очигледније су него икад

А. Присвојена диктаторска овлашћења ОХР-а су флагрантно нелегална

43. Високом представнику као функцији, стране потписнице Анекса 10. Дејтонског споразума, међу којима и Република Српска, дале су овлашћење да дјелује као координатор међународних активности у погледу цивилних аспеката Дејтонског споразума и помаже странама у њиховим напорима. Анекс 10. дефинише стриктно ограничен мандат високог

¹⁹ Адмир Атовић за „Аваз” о скандалу који је изазвао: *Немојте, људи, по ономе што хиљаду година постоји*, Дневни аваз, 16. октобар 2021.

²⁰ Срџко Латал, *EU Doubles Bosnia Peacekeepers as Global Security ‘Deteriorates’*, BIRN, 24. фебруар 2022.

²¹ *19 Nations United for Bosnia and Herzegovina*, EUFOR Althea (преузето са интернет странице EUFOR Althea, 26. октобар 2022) (курзив додат).

представника, а не садржи ни најмању назнаку диктаторског права да доноси одлуке обавезујуће за владе и грађане БиХ. Метју Периш, стручњак за међународне односе и бивши правник у ОХР-у, пише: „Функције високог представника ограничене су на координацију рада других међународних организација, те праћење и подстицање домаћих званичника да испуне своје дејтонске обавезе”.²²

44. Упркос томе, од 1997. године до данас, узастопни високи представници присвајају, без икаквог правног образложења, неограничено право да у БиХ владају и кажњавају декретом, чиме су флагрантно прекорачили дејтонски мандат високог представника и одбацили цијели демократски систем успостављен Уставом БиХ. Узастопни високи представници чак су прокламовали да њихове одлуке не подлијежу преиспитивању пред Уставним судом БиХ.

45. Први високи представник који је присвојио ова диктаторска овлашћења, Карлос Вестендорп, касније је рекао: „Морам признати да то и није било баш легално”. У чланку из јануара 2021. године, бивши предсједник Владе Шведске Карл Билт, први високи представник, истиче: „Правни основ [бонских овлашћења] крајње је упитан”.²³

46. Бивши британски амбасадор у БиХ Чарлс Крофорд, који је помогао у креирању „бонских овлашћења“, написао је: „Колико видим, бонска овлашћења *немају никакав стваран правни основ*. Изродила су се у међународно политичко блефирање у игри моћи, коју су високи представници узастопно умотавали у правнички језик да би цијела ствар изгледала импозантно и неизбјежно”.²⁴

47. Високи представници тврде да их у вршењу неограничених извршних овлашћења подржава такозвани Савјет за имплементацију мира (ПИК). Сâм ПИК је, међутим, тек провизорна самоименована група земаља без статута, без упоришта у било ком уговору и без правног ауторитета. Савјет је „поздравио“ присвајање ових овлашћења, али није имало никакво легално право да високом представнику додјељује нова, широка овлашћења. Додатна овлашћења, осим по основу мандата који црпи из Дејтонског споразума, високом представнику никада није дао ни Савјет безбједности Уједињених нација.

В. Шмит је посегнуо за одлукама којима флагрантно крши Дејтонски споразум

48. Након посљедњег извјештаја Савјету безбједности који је Република Српска доставила у априлу ове године, Шмит је почео да доноси одлуке за које тврди да су обавезујуће за грађане и владе у БиХ. Након одлуке из јула ове године којом је измијенио Изборни закон БиХ, организација Transparency International у БиХ с правом је осудила чин

²² Matthew Parish, *A Free City in the Balkans* 86 (2010).

²³ Carl Bildt, *Bosnia to war, to Dayton, and to its slow peace*, *European Council on Foreign Relations*, 28. јануар 2021.

²⁴ Charles Crawford, *Bosnia: the Bonn Powers Crawl Away to Die*, видјети на адреси: charlescrawford.biz/2011/07/05/bosnia-the-bonn-powers-crawl-away-to-die/ (курзив додат).

наметања као потпуно неприхватљив и неспојив са демократским начелима.²⁵

49. Шмитове одлуке су правно ништавне из два разлога. Прво, као што је већ објашњено, према Дејтонском споразуму, противправно је да високи представник (функција за коју тврди да је обавља) одлуком утврђује закон. Друго, чак и да позиција високог представника има надлежност да доноси обавезујуће одлуке, Шмит такво право не би имао. Као што је Република Српска образложила у своја посљедња два извјештаја Савјету безбједности, Кристијан Шмит није високи представник. Дејтонски споразум захтијева да именовање на функцију високог представника одобри Савјет безбједности. Пошто је једини нацрт резолуције којом би Шмит добио сагласност на позицију високог представника одбијен на гласању на Савјету безбједности у јулу 2021. године, Шмит није високи представник.

С. Чак и бошњачке странке одбацују Шмитово полагање права на доношење закона

50. Како је детаљније објашњено у Прилогу уз овај извјештај, разјарена и жестока реакција бошњачких политичких странака у БиХ на вијест да њемачки дипломата Кристијан Шмит планира да донесе одлуку о измјенама и допунама Изборног закона БиХ на начин који има за циљ да заштити политичка права Хрвата загарантована Дејтонским споразумом разоткрива недостатак легитимитета присвојених диктаторских овлашћења ОХР-а и непринципијелно лицемјерје бошњачких политичких странака и њихових међународних помагача. Како је Међународна кризна група објаснила у извјештају из септембра прошле године, бошњачки лидери се „боје да ће им Шмитова мјера ослабити позицију и најављују припреме за нови рат ако тако настави”.²⁶ Бијесна и ратоборна реакција бошњачких политичких странака на Шмитов приједлог наглашава чињеницу да је њихова подршка ОХР-овим нелегалним диктаторским овлашћењима све вријеме непринципијелна.

Д. Подршка за укидање ОХР-а и даље расте

51. Све више пажљивих посматрача стања у БиХ закључује да ОХР мора бити укинут. На примјер, колумниста највећег европског недјељника *Der Spiegel* Максимилијан Поп је у августу написао, након Шмитовог бијесног испада пред новинарима у Горажду:

Колеричан наступ поново наводи на питање да ли је Шмит прави човјек за позицију врхунског дипломате. Међутим, овај проблем још је дубљи. Истина је да треба укинути функцију високог представника. Недемократска је и неоколонијална. Представља увреду за народ Босне и Херцеговине.²⁷

52. ОХР је, сматра Поп, „сада анахронизам”, а многи грађани БиХ „[Шмита]

²⁵ *Transparency BiH најоштрије осуђује наметање измјена Изборног закона*, Н1, 28. јули 2022.

²⁶ *Bosnia and Herzegovina's Hot Summer*, International Crisis Group Briefing No. 95, 26. септембар 2022, стр. 2.

²⁷ Maximilian Popp, *Wie ein Kolonialherr*, Der Spiegel, 18. август 2022.

доживљавају као опасно мијешање у унутрашња питања”.²⁸

53. У извјештају из септембра 2022. године, Међународна кризна група каже да већ „дуго тврди да [ОХР] треба бити затворен, пошто је надживио корисност своје сврхе, те да се противи коришћењу бонских овлашћења до краја постојања“.²⁹

54. Овог мјесеца је Радио Слободна Европа / Радио Слобода пренио сљедеће: „Критичари оптужују Шмита . . . да је коришћењем „бонских овлашћења” којима је заобишао домаће званичнике задао огроман ударац демократији у БиХ“³⁰.

55. Чак су се и бивши високи представници придружили позивима да се ОХР затвори. Како је у јануару 2022. године написао Карл Билт, први високи представник, ОХР је „прешао пут од тога да је дио рјешења до тога да је постао дио проблема“.³¹

Е. ОХР се мора одрећи диктаторских овлашћења

56. ОХР је одавно требало затворити и одавно је требало да одустане од прокламације да високи представник има деспотско право да декретима намеће законе и казне. Четири су основна разлога зашто ОХР треба да одустане од таквих овлашћења. Прво, као што је објашњено изнад, употреба наводних диктаторских овлашћења представља флагрантно кршење закона, укључујући Устав БиХ, Анекс 10. Дејтонског споразума и конвенције о људским правима које су на снази.

57. Друго, свако посезање за овим диктаторским овлашћењима представља нечувено неоколонијално кршење суверенитета БиХ. То је увреда за народе БиХ, који имају право да управљају собом по свом уставном систему.

58. Треће, многе интервенције високог представника у БиХ, посебно мјере које су нарушиле деликатну равнотежу Дејтонског компромиса, биле су погубне за функционалност и политичку стабилност БиХ. Неуставна централизација надлежности на нивоу БиХ – путем личних одлука високог представника и мијешањем у предмете пред Уставним судом БиХ – учинила је тај ниво готово потпуно нефункционалним. Заиста, раније мјере високог представника којима је мијењан изборни процес обесправиле су Хрвате и гурнуле ФБиХ у дуготрајну политичку кризу.

59. Четврто, посезање за диктаторским овлашћењима чини још горим то што високи представник не одговара буквално ником на земаљској кугли. Шмит се чак хвалисао својом неспутаном моћи у интервјуу за Радио Слободна Европа у октобру: „Одлуке које доносим су моје одлуке . . . Не могу чекати да све буде договорено“.³² Потпуни недостатак

²⁸ *Id.*

²⁹ *Bosnia and Herzegovina's Hot Summer*, International Crisis Group Briefing No. 95, 26. септембар 2022, стр. 11.

³⁰ *Schmidt Says Bosnian Election-Night Decrees Have Country 'On Right Track,'* Радио Слободна Европа / Радио Слобода, 6. октобар 2022.

³¹ Carl Bildt, *Bosnia's Next Crisis*, Project Syndicate, 14. јануар 2022.

³² High Rep: Decision to impose Election Law changes was my own, N1, 6. октобар 2022.

одговорности ОХР-а наглашен је Шмитовим одлукама од 2. октобра 2022. године којима измијењен Изборни закон БиХ и Устав ФБиХ, а које су наметнуте противно жељама већине чланова Управног одбора Савјет за имплементацију мира. (Иако Управни одбор овог тијела нема легална овлашћења, дуго се сматрао извором одговорности и контроле над ОХР-ом.) Само су двије земље у свијету изразиле подршку за Шмитове одлуке.

60. У међувремену, ЕУ је издала саопштење у ком јасно изражава незадовољство Шмитовом одлуком. ЕУ саопштава: „Ово је била одлука искључиво високог представника. Извршна овлашћења високог представника (бонска овлашћења) треба користити искључиво као крајњу мјеру против непоправљивих незаконитих радњи”.³³ У овом тренутку, дакле, високи представник чак дјелује супротно жељама међународних тијела која му, како тврди, дају легитимитет да користи извршна овлашћења која наводно има.

61. ОХР је давно требало да призна да је октроисање закона у БиХ незаконито, да такве одлуке нарушавају суверенитет БиХ, да су посљедице његових одлука погубне и да је природа диктаторске моћи коју упражњава, и то без икакве одговорности, бескрупулозна.

V. Република Српска даје пуну подршку и енергично ради на европским интеграцијама БиХ

62. Република Српска остаје посвећена европским интеграцијама БиХ и чини све што је у њеној моћи да допринесе напретку у том погледу. Република Српска поздравља препоруку Европске комисије од 12. октобра 2022. године да Савјет додијели БиХ статус кандидата за чланство у ЕУ. Република Српска цијени то што је Комисија препознала да БиХ припада ЕУ. Наравно, много тога остаје да се уради, али Република Српска очекује да ће најави Комисије оживјети напоре у сфери европских интеграција на свим нивоима.

63. Република Српска већ је остварила знатан напредак на испуњавању већег броја циљева које Европска комисија истиче у својим извјештајима о БиХ. У складу са својим надлежностима загарантованим Дејтонским споразумом, Република Српска од 2007. године марљиво усклађује законодавство са правним тековинама ЕУ. До сада је неколико хиљада прописа Републике Српске прошло процедуру усаглашавања и оцјењивања усклађености са правним тековинама ЕУ.

64. Република Српска такође снажно подржава учешће БиХ у иницијативи „Отворени Балкан”, коју подржава и ЕУ, и другим напорима на регионалној интеграцији, у оквиру којих је могуће паралелно остварити напредак ка чланству у ЕУ.

65. Република Српска је увјерена да БиХ може испунити захтјеве за чланство у ЕУ уз очување децентрализоване уставне структуре БиХ загарантоване Дејтонским споразумом. Чланице ЕУ попут Белгије, Њемачке и Шпаније вјерно испуњавају обавезе које произлазе из чланства у ЕУ, при чему задржавају висок степен регионалне аутономије.

66. Важност европских интеграција БиХ једно је од ријетких питања око којих се три

³³ ЕУ у БиХ о одлуци високог представника о измјенама Изборног закона БиХ и Устава ФБиХ, Делегација ЕУ у БиХ, 2. октобар 2022.

конститутивна народа у БиХ слажу. Упркос чињеници да у БиХ постоји сагласност у погледу значаја европских интеграција, на путу БиХ ка ЕУ и даље стоје знатне препреке. Даље присуство ОХР-а који противправно присваја диктаторску моћ над БиХ, те наметнути закони као његова заоставштина, највеће су препреке на путу европских интеграција БиХ.

67. Европска комисија и њено особље су у више наврата препознали да даље постојање ОХР-а, посебно приграбљена овлашћења да влада декретима, омета напредак БиХ ка интеграцији у ЕУ. О ОХР-у, у Мишљењу Европске комисије о захтјеву за чланство БиХ каже се слjedeће: „Тако интензиван међународни надзор је, у начелу, неспојив са суверенитетом Босне и Херцеговине, па стога и са чланством у ЕУ”.

68. Европска комисија такође је констатовала да су стране судије у Уставном суду БиХ неспојиве са европским интеграцијама. У Мишљењу се, међу „кључним приоритетима” за БиХ, с правом налази и „рјешавање питања међународних судија у Уставном суду БиХ”. Све док буде имала страног надзорника - високог представника - и уставни суд са три мјеста резервисана за странце, БиХ ће остати протекторат, а не држава пуног суверенитета која је квалификована за чланство у ЕУ, како су то већ констатовали званичници ЕУ.

69. Опредијеленост Републике Српске за европске интеграције доказана је небројено пута, а своју одлучност исказиваће и убудуће на свим нивоима, дјелујући уз конструктивну помоћ Европске уније и доприносећи кретању БиХ на путу ка чланству у Европској унији.

Бошњачко руководство мора коначно прихватити Дејтонски споразум

Да би БиХ успјела, бошњачки политички врх мора коначно престати да одбацује дејтонски компромис. Упорно неприхватање Дејтона изазива политичке кризе у БиХ једну за другом.

Настојања да се Дејтонски споразум поништи

Највећа бошњачка странка у БиХ СДА више пута је позивала на потпуно рушење дејтонског компромиса и отворено ради на томе. У својеном платформом СДА тражи се потпуно укидање дејтонског уређења - укључујући ентитете и механизме заштите конститутивних народа - у корист унитарне државе у којој би потпуно доминирао само један конститутивни народ: Бошњаци. У декларацији од 14. септембра 2019. године, СДА позива на „регионализирану“ државу „под називом Република Босна и Херцеговина, са три нивоа власти: државним, регионалним и локалним“. Ово, наравно, није ништа друго него позив на укидање Републике Српске и ФБиХ - које су круцијални елемент уставне структуре БиХ која спречава доминацију једне етничке групе у БиХ - као и кантона у Федерацији, који су есенцијални у обезбеђивању гласа Хрвата у управи.

„Република Босна и Херцеговина” био је унитарни режим под доминацијом Бошњака која је, као и Република Српска, била страна споразума који чине Дејтонски споразум, укључујући и Устав БиХ. Устав БиХ ставио је ван снаге Устав Републике Босне и Херцеговине и јасно рекао да се земља зове „Босна и Херцеговина”. Позив СДА на оживљавање „Републике Босне и Херцеговине”, дакле, јасно говори да ова странка жели да укине Устав БиХ, који је есенцијални елемент Дејтонског споразума.

Лидер СДА Бакир Изетбеговић недавно је истакао анимозитет СДА према Дејтонском споразуму када је љутито реаговао на коментар америчког изасланика Габријела Ескобара да се о „грађанском” концепту БиХ може разговарати тек након што земља уђе у ЕУ и да Дејтонски споразум до тада остаје као оквир. Изетбеговић је рекао да Ескобарове изјаве „немају утемељење“ и да нису у складу са политиком САД.¹ Дејтонски споразум назвао је „лудачком кошуљом“ која „спутава главну снагу у БиХ“, односно Бошњаке.

СДА је јасно ставила до знања да има за циљ постизање ратних циљева Армије Републике Босне и Херцеговине (бошњачке војске) као да Дејтонски споразум никада није потписан. На примјер, члан Предсједништва БиХ Шефик Џаферовић, члан СДА, пожалио се у априлу 2022. да БиХ „још увијек није оно за шта су се борили борци Армије БиХ“.²

СДА преузима контролу и над свим кључним полугама власти на нивоу БиХ како би једнострано управљала БиХ супротно одредбама Устава о подјели власти. Овакви кораци дестабилизују БиХ пошто се групе којима су заштита и аутономија загарантоване Дејтоном

¹ Изетбеговић: Ескобарова изјава о БиХ није став САД, Н1, 7. април 2022.

² Мелика Баљихоџић, Џаферовић: Ова држава још увијек није оно за шта су се борили борци АРБиХ, Н1, 14. април 2022.

осјећају угрожено и реагују у складу са тим. *Никада од рјешења договореног у Дејтону, хрватски и српски грађани БиХ нису се осјећали у толикој мјери обесправљени и несигурни у заштити својих уставних права, што је убрзало политичку кризу у БиХ.*

СДА је одбацила изборну реформу зато што угрожава хегемонију бошњачког политичког врха

Између осталог, СДА остварује доминацију у бројнијем ентитету БиХ, Федерацији БиХ начином избора чланова Дома народа ФБиХ. Овај начин омогућава да подручја у којима су Бошњаци бројнији изаберу већину „српских” чланова и најмање једну трећину „хрватских” чланова. У одлуци у предмету *Љубић* из 2016. године, Уставни суд БиХ сматра да су тиме нарушена права Хрвата као конститутивног народа.³ Суд каже: „Према општим принципима демократије, право на демократско представљање остварује се легитимним политичким представљањем које мора почивати на демократском избору оних чији се интереси представљају”.⁴ Упркос томе, СДА игнорише Уставни суд и принципе наведене у одлуци у предмету *Љубић* у настојању да Хрвате у ФБиХ лиши права и преузме доминацију за себе.

Измјене изборног закона БиХ већ дуго су неопходне како би се спровели принципи одлуке *Љубић* и спријечило да један народ бира посланике другом. Званичници из САД-а и ЕУ посредовали су у разговорима између бошњачких и хрватских страначких званичника о неопходним изборним реформама. Међутим, СДА се непопустљиво противи спровођењу принципа из одлуке *Љубић* и Хрватима не допушта легитимно политичко представљање на које имају право по Уставу.

Уз помоћ медијатора из САД-а и ЕУ, преговори су довели до приједлога компромиса у марту 2022. године, који би био у складу са европским стандардима и ријешо све проблеме. Предложени компромис подразумијевао је поштовање принципа легитимног представљања из одлуке *Љубић*, побољшање интегритета изборног процеса и уступке Хрвата у погледу функционисања институција ФБиХ. Пет од шест политичких странака које су учествовале у овим разговорима подржало је компромис.⁵ Међутим, у једанаестом сату, СДА је затражила немогуће нове уступке Хрвата, чиме је намјерно торпедирала споразум и продубљивала кризу у ФБиХ.⁶

Крајем априла, СДА је блокирала рад Дома народа Парламентарне скупштине БиХ јер је на дневном реду била изборна реформа. Изетбеговић је у мају одбацио сваки разговор о изборној реформи прије октобарских избора.⁷ Штавише, у јуну је искључио могућност да ће „икада више” директно разговарати са лидером најутицајније хрватске странке.⁸

³ Уставни суд БиХ, предмет У-23/14.

⁴ *Id* (курзив додат)

⁵ *Лидер ХДЗ БиХ: Нема увјета за одржавање избора у БиХ*, Н1, 20. март 2022.

⁶ *Id*.

⁷ *Izetbegović: Electoral Reform to Be Discussed Only After October Election*, ХИНА, 16. мај 2022.

⁸ *Izetbegovic dismisses possibility of one-on-one talks on election law with Covic*, Н1, 9. јуни 2022.

Како је у септембру примијетио хрватски премијер Андреј Пленковић, „бошњачки лидери јавно су признали да немају истинске намјере постићи договор с хрватским лидерима у БиХ гледе изборне реформе”.⁹

Одбацавање свих настојања да се дође до изборне реформе представља намјерно обесправљење Хрвата и намјерно одбацавање, од стране СДА, самих принципа који су у основи Дејтонског споразума.

Реакције Хрвата на непопустљив став СДА

Непопустљивост СДА када је се ради о спровођењу одлуке у предмету *Љубић* изазвала је дуготрајну политичку кризу у Федерацији БиХ. Сам врх Хрватске снажно је подржао напоре Хрвата у БиХ да осигурају равноправност на коју имају право према Дејтонском споразуму. На примјер, хрватски предсједник Зоран Милановић је у септембру рекао: „Нема БиХ без равноправних Хрвата, Бошњака и Срба”.¹⁰ Хрватски министар спољних послова Гордан Грлић-Радман у мају је изјавио: „Хрватска ће бити и даље брана, штит свим сценаријима, а имају за циљ даље обесправљивање и дестабилизирање Хрвата у БиХ. Хрватска неће стајати мирно, неће бити пасивна”.¹¹

Ватикан је такође изразио снажну подршку равноправности конститутивних народа у БиХ. Државни секретар Свете Столице Пијетро Паролин рекао је да је „мисија и опредјељење” Ватикана да се непрестано залаже за уважавање равноправности три конститутивна народа у БиХ.¹²

Непопустљивост СДА довела је до тога да лидери Хрвата у БиХ и Хрватске затраже од Шмита да донесе одлуку о изборној реформи којом би се осигурало легитимно представљање Хрвата, док су, у исто вријеме, јасно дали до знања да генерално осуђују коришћење незаконитих деспотских овлашћења ОХР-а.

Милановић је у јуну изразио чуђење зашто господин Шмит „не искористи своје бонске власти које су недемократске и насилничке, али их се користи” за измјене Изборног закона БиХ.¹³ Милановић је истакао и да је Шмит нелегално на позицији јер га није потврдио Савјет безбједности УН.¹⁴

У августу, Н1 извјештава: „Човић је изјавио да није поборник да ОХР намеће било каква рјешења по било којем питању, али када је већ кренуо наметати, очекује да „тај посао заврши” до краја. „Босна и Херцеговина мора сама доносити одлуке. Но, ако је задња два

⁹ *Croatian PM at UNGA: High Rep in Bosnia must impose electoral reform*, Н1, 24. септембар 2022.

¹⁰ *Milanovic at Jajce liberation anniversary: No BiH without equality for Croats*, Н1, 13. септембар 2022.

¹¹ *Croatia's FM slams Bosnia's election commission for calling election in October*, Н1, 4. мај 2022.

¹² *Parolin: Vatican strongly supports equality of Bosnia's constituent peoples*, Н1, 12. мај 2022.

¹³ *Milanović: Why Doesn't Schmidt Use His Powers and Change Bosnia Election Law?*, ХИНА, 15. јуни 2022.

¹⁴ *Id.*

мјесеца интервенирао, онда очекујем да заврши тај процес и у то се нећемо мијешати”, изјавио је.¹⁵

Такође у августу, Грлић-Радман је изјавио да очекује од Шмита да исправи погрешке његових претходника који су угрозили позицију хрватског народа у БиХ и омогућили његово прегласавање на изборима.¹⁶

Непопустљивост СДА такође је навела хрватске странке да позову на територијалну реорганизацију БиХ како би се заштитила равноправност Хрвата као конститутивног народа. У писму представницима САД-а, ЕУ и међународним представницима, Драган Човић, лидер Хрватског народног сабора (ХНС), крвне организације хрватских странака у БиХ, написао је да ће ХНС „покренути правне процедуре за нову институционалну и територијалну организацију Босне и Херцеговине на начелима федерализма и консociјацијске демократије, и на тај начин осигурати потпуну уставну равноправност хрватског конститутивног народа у БиХ”.¹⁷ Човић је у августу рекао да ће се ХНС залагати за територијалну реорганизацију БиХ „ако не буде рјешења око уставне једнакости и легитимног представљања”.¹⁸

Позив Хрвата на територијалну реорганизацију БиХ је разумљива реакција на покушаје Бошњака да доминирају над Хрватима, супротно Дејтонском споразуму.

Реакције бошњачких странака на вијест о планираној одлуци Кристијана Шмита огољавају нелегитимност присвојених диктаторских овлашћења ОХР-а

Разјарена и неукротива реакција бошњачких политичких странака у БиХ на вијест да њемачки дипломата Кристијан Шмит планира да донесе одлуку о измјенама и допунама Изборног закона БиХ на начин који има за циљ да заштити хрватска политичка права загарантована Дејтонским споразумом разоткрива недостатак легитимитета присвојених диктаторских овлашћења ОХР-а и неприципијелно лицемјерје бошњачких политичких странака и њихових међународних помагача.

Као што је Међународна кризна група навела у извјештају из септембра прошле године, тадашњи Шмитов пакет измјена Изборног закона био је „незнатно иновирана верзија оног о ком су бошњачки и хрватски лидери приближили ставове на разговорима уз посредовање САД и ЕУ, а који су прекинути у марту”.¹⁹ Како пише *Financial Times*, „Шмит је хтио да натјера Бошњаке да престану да злоупотребљавају сложеност изборног система попуњавањем мандата који припадају хрватској квоти бошњачким кандидатима. Такође жели да види гаранције да Хрвати неће опструирати владу као што су то учинили у реакцији”.²⁰ Предложене мјере, сматра Кризна група, „пажљиво су избалансиране, и свакој

¹⁵ *Covic: BiH Croat parties expect High Rep to complete process of electoral reform*, Н1, 19. август 2022.

¹⁶ *Croatia FM expects High Rep to correct mistakes that harm Bosnian Croats*, Н1, 18. август 2022.

¹⁷ *Covic threatens territorial reorganization after BiH elections announced*, Н1, 4. мај 2022.

¹⁸ *Covic: BiH Croat parties expect High Rep to complete process of electoral reform*, Н1, 19. август 2022.

¹⁹ *Bosnia and Herzegovina's Hot Summer*, International Crisis Group Briefing No. 95, 26. септембар 2022, стр. 9.

²⁰ Marton Dunai, *UN envoy vows to break Bosnia's political deadlock as election looms*, Financial Times, 30 Sep. 2022.

страни дају понешто од онога што жели“.²¹ Међутим, бошњачки лидери се „боје да ће им Шмитова мјера ослабити позицију и најављују припреме за нови рат ако тако настави“.²²

По налогу сарајевских бошњачких политичких странака, на хиљаде активиста опколило је просторије ОХР-а у реакцији на вијест о приједлогу одлуке, а неки су одбили да се повуку све док се од приједлога не одустане. Лидери бошњачких странака јасно су ставили до знања да ће одбацити такву одлуку и да ће се против ње енергично борити свим потребним средствима.

Правно гледано, ОХР, наравно, нема овлашћења ни по основу Дејтонског споразума нити по основу било ког другог извора права да доноси законе у супротности са демократским уставним процедурама БиХ. Бошњачке политичке странке су, међутим, увијек давале велику подршку ОХР-овим присвојеним диктаторским овлашћењима зато што ОХР увијек поступа у складу са политичком агендом тих странака. Бијесна и пркосна реакција бошњачких политичких странака на Шмитов приједлог наглашава чињеницу да је њихова подршка ОХР-овим диктаторским овлашћењима све вријеме непринципијелна.

У наставку слиједи неколико примјера реакција политичког Сарајева:

- Реагујући на приједлог одлуке, Изетбеговић је поменуо „могућност оружаног отпора“.²³ Рекао је: „Снажно ћемо се супротставити оваквом плану“²⁴ и упозорио да ће таква одлука значити улазак у „политичко минско поље“ и да би „наштетила Шмитовом ауторитету“.²⁵ Изетбеговић наставља: „Данас сам разговарао с њим телефоном и поновио му иста упозорења и захтјеве“.²⁶ Изетбеговић каже да високи представник нипошто не смије наметати рјешења „до којих ми нисмо успјели доћи кроз низ преговора који су се протегли кроз читаву прошлу годину, а нарочито промјене у веома сензитивној сфери међунационалних и страначких баланса и баланса утицаја, дакле странака које припадају етноцентричним и странкама које припадају грађанским опцијама“.²⁷
- Комшић је запријетио: „Сигуран сам да грађани Босне и Херцеговине нису спремни прихватити антиевропска рјешења која продубљују етничке подјеле у Изборном закону“.²⁸ Додао је да таква одлука „не може проћи без посљедица“.²⁹ Комшић наводи да је разлог за нацрт одлуке „дубоко антиисламски“ и осудио „стидљив фашизам који нам се покушава наметнути кроз институцију ОХР-а“.³⁰

²¹ *Bosnia and Herzegovina's Hot Summer*, International Crisis Group Briefing No. 95, 26. септембар 2022, стр. 9.

²² *Bosnia and Herzegovina's Hot Summer*, International Crisis Group Briefing No. 95, 26. септембар 2022, стр. 2.

²³ Zoran Arbutina, *Bosnien-Wahlen: Keine Besserung in Sicht*, Deutsche Welle, 1. октобар 2022.

²⁴ Изетбеговић: Пробни балон ОХР-а, слиједи снажан отпор томе, Н1, 22. јули 2022.

²⁵ Изетбеговић: Мислим да Шмит неће донијети одлуку без сагласности парламента, Н1, 25. јули 2022.

²⁶ *Id.*

²⁷ *Id.*

²⁸ Комшић: Грађани неће прихватити етничке подјеле, Шмит треба добро размислити, Н1, 19. јули 2022.

²⁹ *Id.*

³⁰ Комшић: Мотив странаца антиисламски, у европским муслиманима виде Јевреје, Н1, 23. јули 2022.

- Члан Предсједништва Шефик Џаферовић рекао је да ће доћи до отпора одредбама предложене одлуке, рекавши: „Дом народа је законодавни дом и никоме се не може ускратити могућност да у њега буде изабран само зато што припада мањини у етничком смислу, која у кантону у којем живе не прелази 3 одсто”.³¹
- Тадашњи кандидат Социјалдемократске партије (СДП) за Предсједништво БиХ Денис Бећировић одржао је прес конференцију на којој је позвао да се спријечи доношење Шмитове планиране одлуке.³²
- Предсједник СДП-а Нермин Никшић изјавио је: „То нећемо дозволити и свим средствима ћемо се супротставити”.³³ Обећао је да ће бранити принципе странке „на улици”.³⁴
- Бивши министар спољних послова БиХ Златко Лагумџија, високи функционер СДП-а, осудио је „Шмитову (не)осмишљену папазјанију” и позвао грађане да „заустане Шмита”, „ако треба и на улици грађанским непослухом”.³⁵
- Златан Бегић, члан Парламентарне скупштине БиХ испред Демократске фронте, рекао је, говорећи о приједлогу одлуке: „Треба да знате да ћемо се наставити борити, и пред судовима, и у институцијама, и на улици, те ако треба и око и у згради ОХР-а. Молим Вас не подцјењујте гњев понижених”.
- Јасмин Мујановић, истакнути бошњачки коментатор са сједиштем у САД-у, покушао је да твитом оцрни Шмита као нацисту: „Човјек који је покушао да рехабилитује нацистичке ратне злочинце жели да једнострано наметне сегрегациони закон - усред предизборне кампање!”
- И Бајровић је имао сличан твит: „Ако су Шмитови родитељи / баба и дјед служили нацистима, прилично је иронично да он долази 80 година касније да наметне апартхејд потомцима мог дједа. Да ли то потомци нациста претварају потомке партизана у Untermensch?”

Након што је Шмит 2. октобра 2022. године наметнуо одлуку о измјенама и допунама Изборног закона БиХ, Џаферовић је затражио од Уставног суда БиХ да преиспита њену уставност, тврдећи да су том одлуком прекршена уставна начела демократије и владавине права. У стварности, наравно, та начела су прекршена свим одлукама ОХР-а.

У сваком случају, сада је неспорно да ниједна етничка група ни политичка странка у БиХ принципијелно не прихватају незаконито полагање права ОХР-а да своју вољу намеће као закон. Коначно је вријеме да и међународна заједница одустане од те преваре.

³¹ *Bosnia's Bosniaks Claim Election Law Changes Will Help Croats*, BIRN, 21. јули 2022.

³² *Reactions to OHR's plans to amend BiH Election Law are not subsiding*, H1, 21. јули 2022.

³³ *Никшић: СДП-у је непривратљив ОХР-ов приједлог Изборног закона, ако треба борит ћемо се и на улици*, Klix.ba, 20. јули 2022.

³⁴ *Id.*

³⁵ *Лагумџија о Шмитовом плану: То би био посљедњи ексер у подјели државе на три ливаде*, ONASA.ba, 21. јули 2022.